

Wyrok z dnia 9 września 1997 r.

II UKN 220/97

Przepis art. 97 Karty Nauczyciela zezwala na uwzględnienie okresu zatrudnienia nauczyciela w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego czasu pracy jedynie dla uzyskania uprawnień emerytalnych na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, a nie na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Barbara Wagner, Sędziowie SN: Maria Mańkowska (sprawozdawca), Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 9 września 1997 r. sprawy z wniosku Henryka S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. o wcześniejszą emeryturę, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 17 grudnia 1996 r. [...]

1. z m i e n i ł zaskarżony wyrok w pkt 1 i rewizję ubezpieczonego w tym zakresie oddalił;

2. o d r z u c i ł kasację Henryka S. wniesioną w dniu 7 maja 1997 r.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 17 grudnia 1996 r. zmienił zaskarżony rewizją wnioskodawcy Henryka S. wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 6 lutego 1996 r. oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w R. i przyznał Henrykowi S. prawo do wcześniejszej emerytury, poczynając od dnia 1 października 1992 r. Sąd Apelacyjny uwzględnił okresy pracy ubezpieczonego

od 1 grudnia 1963 r. do 31 sierpnia 1964 r., od 1 września 1968 r. do 31 grudnia 1969 r. oraz od 1 stycznia 1972 r. do 31 grudnia 1972 r. i uznał, że praca ta, pomimo że nie była wykonywana w pełnym wymiarze, tylko w 13/18, była pracą nauczycielską w myśl art. 97 ust. 1 w związku z art. 86 i art. 1 pkt 1 Karty Nauczyciela, ponieważ jej wymiar był wyższy, niż połowa obowiązującego wymiaru zajęć. Zaliczenie tych okresów pracy do stażu pracy nauczycielskiej spowodowało, że ubezpieczony posiada łącznie 17 lat i 3 miesiące pracy w szczególnych warunkach, mając zatem ukończone 60 lat, spełnia warunki do przyznania mu wcześniejszej emerytury na podstawie § 15 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Powyższy wyrok został zaskarżony kasacjami obu stron.

Kasacja Henryka S. sporządzona przez niego osobiście, która wpłynęła do Sądu Najwyższego w dniu 7 maja 1997 r. jest niedopuszczalna zarówno z tego powodu, że wnioskodawca nie ma kwalifikacji wymienionych w art. 393² § 2 KPC, które pozwalają na złożenie kasacji bez pełnomocnika, będącego adwokatem lub radcą prawnym związku zawodowego czy organizacji zrzeszającej emerytów lub rencistów (art. 465 § 1 KPC), a także dlatego, że kasacja została złożona z naruszeniem art. 393⁴ KPC. Przepis ten stanowi, że kasację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok lub postanowienie, w terminie miesięcznym od dnia doręczenia orzeczenia stronie skarżącej. Termin ten upłynął dla wnioskodawcy w dniu 21 kwietnia 1997 r. Z tych też względów kasacja wnioskodawcy podlega odrzuceniu na podstawie art. 393⁸ § 1 KPC.

Natomiast kasacja organu rentowego, wniesiona przez radcę prawnego, złożona została do Sądu Apelacyjnego w terminie przewidzianym w art. 393⁴ KPC. Kasacja jest przedmiotowo dopuszczalna na podstawie art. 392 § 1 i 393 pkt 1 KPC, bowiem spór w niniejszej sprawie dotyczy ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego.

W kasacji swej Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w R. zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego:

- art. 97, 86 i 1 ust. 1 pkt 1-7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.) oraz art. 53 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) przez wyciągnięcie błędnego wniosku, że okresy pracy nauczycieli zatrudnionych w co

najmniej połowie wymiaru czasu pracy, ale nie wykonujących pracy w pełnym wymiarze czasu, i stanowiące I kategorię zatrudnienia, zaliczane są do okresów pracy, od których zależy nabycie prawa do świadczeń emerytalnych, ustalonych na podstawie § 4 w związku z § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), podczas gdy okresy takie mogą być zaliczone jedynie do stażu emerytalnego w warunkach określonych ustawą z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p.;

- § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. przez jego niezastosowanie;

- art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. w związku z § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., który wydany został bez podstawy prawnej. Skarżący wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, względnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do Sądu II instancji celem ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna w zakresie zarzutów dotyczących naruszenia wskazanych wyżej przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Przepis § 15 tego rozporządzenia stanowi, że nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny wykonujący pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1-7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.), określoną w tej ustawie jako praca zaliczona do I kategorii, nabywa prawo do emerytury na zasadach określonych w § 4 i jest uważany za wykonującego pracę w szczególnym charakterze. Warunkiem przyznania wcześniejszej emerytury według § 4 jest: wiek emerytalny 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, który powinien być osiągnięty w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia, a okres zatrudnienia ma wynosić co najmniej 15 lat.

Zgodnie natomiast z § 2 ust. 1 rozporządzenia - okresami pracy uzasadniającymi

prawo do świadczeń w wysokości i na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, których praca w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Z tych też względów Sąd Wojewódzki rozpoznając sprawę w I instancji trafnie przyjął, że wnioskodawca nie udowodnił wymaganych 15 lat pracy nauczycielskiej w pełnym wymiarze czasu pracy.

Natomiast Sąd Apelacyjny, z pominięciem istotnego warunku z § 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. o konieczności wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, zaliczył wnioskodawcy pracę nauczycielską wykonywaną w wymiarze 13/18 czasu pracy.

Ma rację wnoszący kasację, że art. 97 Karty Nauczyciela zezwalał na uwzględnienie okresu zatrudnienia nauczyciela w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego czasu pracy - jedynie dla uzyskania uprawnień emerytalnych na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, a nie na podstawie przepisów omawianego rozporządzenia Rady Ministrów.

Sąd Najwyższy w uchwale podjętej w składzie siedmiu sędziów w dniu 28 kwietnia 1986 r., III UZP 8/86, której nadano moc zasady prawnej stwierdził, że nauczycielom wymienionym w art. 1 pkt 1-5 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela zalicza się do dwudziestoletniego okresu zatrudnienia przewidzianego w art. 88 ust. 1 tej ustawy, także okresy zatrudnienia w wymiarze nie niższym, niż połowa obowiązującego wymiaru zajęć.

W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy stwierdził, iż przepis § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 87 lutego 1983 r. w odmienny sposób reguluje uprawnienia nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych, wykonujących pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1-7 Karty Nauczyciela. Przepis ten uzależnia nabycie prawa do emerytury, między innymi, od spełnienia warunków przewidzianych w § 4, a przepisu tego bez naruszenia spójności rozporządzenia, nie można wyklądać w oderwaniu od przepisu § 2 ust. 1, wymagającego wykonywania zatrudnienia stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Oznacza to, że Sąd Najwyższy w powyższej uchwale rozważył kwestię dopuszczalności stosowania omawianego rozporządzenia Rady Ministrów w stosunku do

nauczycieli i uznał, że przepisy mogą stanowić podstawę dla uprawnień nauczycieli przy nabywaniu wcześniejszej emerytury.

Sąd Najwyższy, w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę, podziela powyższe stanowisko, zatem zarzut naruszenia art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. w związku z § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. uznać należało za niezasadny. Zarzut ten jest zresztą niekonsekwentny w stosunku do wszystkich innych zarzutów kasacji, w których organ rentowy trafnie wskazywał na naruszenie przepisów tego rozporządzenia, odnosząc je właśnie do uprawnień nauczyciela.

Z tych wszystkich względów - skoro kasacja była oparta jedynie na podstawie naruszenia prawa materialnego - Sąd Najwyższy z mocy art. 393¹⁵ orzekł co do istoty sprawy. Okresy pracy nauczycielskiej wykonywane przez wnioskodawcę w wymiarze 13/18 czasu pracy nie podlegają zaliczeniu do okresu pracy, uzasadniającego prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Ponieważ wnioskodawca nie wykazał 15 lat pracy w szczególnych warunkach, wymaganych § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia - to nie przysługuje mu wcześniejsza emerytura na podstawie § 15 tego rozporządzenia.

Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

N o t k a

Powołana w uzasadnieniu **uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 28 kwietnia 1986 r., III UZP 8/86**, została opublikowana w **OSNCP 1986 z. 12 poz. 193**.

=====